HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אבל מהנה שרי ורבי יוחנן אמר אפילו מעוטרות בפירות נמי אסור ק"ו נהנה אסור [א]מהנה לא כ"ש מיתיבי רבי נתן אומר יום שעבודת כוכבים מנחת בו את המכס מכריזין ואומרים כל מי שנוטל עטרה ויניח בראשו ובראש חמורו לכבוד עבודת כוכבים יניח לו את המכס ואם לאו אל יניח לו את המכס יהודי שנמצא שם מה יעשה יניח נמצא נהנה לא יניח נמצא מהנה מכאן אמרו [ב]הנושא ונותן בשוק של עבודת כוכבים בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח [א]ואיזהו עיקור [ג]המנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה קתני מיהת יניח נמצא נהנה לא יניח נמצא מהנה אמר רב משרשיא בריה דרב אידי קסבר רשב"ל פליגי רבנן עליה דרבי נתן ואנא דאמרי כרבנן דפליגי עליה ור' יוחנן סבר לא פליגי ולא פליגי והא תניא [ב][ד]הולכין ליריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהם בהמה עבדים ושפחות בתים ושדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידם ואם היה כהן [ג][ה]מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהם וכשם שמטמא בחוצה לארץ כך מטמא בבית הקברות בבית הקברות סלקא דעתך טומאה דאורייתא היא אלא [ו]בית הפרס דרבנן [ז]ומטמא ללמוד תורה ולישא אשה א"ר יהודה אימתי בזמן שאין מוצא ללמוד אבל בזמן שמוצא ללמוד אינו מטמא רבי יוסי אומר [ח]אפילו בזמן שמוצא ללמוד יטמא לפי שאין אדם זוכה ללמוד מכל א"ר יוסי מעשה ביוסף הכהן שהלך אחר רבו לצידן ללמוד תורה ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי אלמא פליגי אמר לך רבי יוחנן לעולם לא פליגי ולא קשיא [ט]כאן בלוקח מן התגר דשקלי מיכסא מיניה כאן בלוקח מבעל הבית דלא שקלי מיכסא מיניה אמר מר בהמה תיעקר והא איכא צער בעלי חיים אמר אביי אמר רחמנא [1]את סוסיהם תעקר אמר מר ואיזוהי עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה ורמינהי [ד][י]אין מקדישין ואין מחרימין ואין מעריכין בזה"ז ואם הקדיש והחרים והעריך בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו

רש"י

מהנה לא כ"ש. והא מהנה הוא שהחנוונין שבתוכן סוחרי מעות של כומרים הן [ה]אי נמי הוא יהיב ליה לבעל [א]המעות מסחורתו שעושה שם ומטיא להו הנאה אבל שאינן מעוטרות לאו דכומרים הן: **נהנה.** מן הריח של עשבים או של בשמים: **מהנה.** נותן מכס: **מן הארכובה ולמטה.** אבל עיקור שתטרף בו אסור לעשות כן בידים בבהמה ואע"פ שהיא אסורה בהנאה: **וכותב.** שטרות: **ומעלה בערכאות שלהן.** מקום גדוליהן ושופטיהן ומעלה שטרותיו לפניהם לחתום ואף על פי שכבוד ותפארת היא להם ואיכא למימר דאזיל ומודה: **שהוא כמציל מידם.** שמתוך כך יהיו לו עדים ומסייעין [ב]להציל מן העוררין: **בית הפרס.** שדה שנחרש בה קבר וחשו חכמים עד מאה אמות דלדלה מחרישה את כתיתי העצמות ושמא יעבור על עצם כשעורה ויסיטנו: **לצידן.** לחוצה לארץ וארץ העמים מטמא מדרבנן כבית הפרס: **ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי.** ומדאיירי [ג]ר' יוחנן ש"מ שמיעא ליה לר' יוחנן הך מתני' ולוקחין מהן בהמה פליגא אדרבי נתן: **דשקלי מיניה מיכסא.** מן הלוקח ונמצא מהנה: **ואת סוסיהם תעקר.** ביהושע כתיב. אלמא מותר לרדותן בכך: **ואין מחרימין.** קסבר סתם חרמים לבדק הבית דפלוגתא היא [בערכין] (דף כח:) וכיון דהשתא ליכא בית המקדש אתי בהו לידי תקלה דמתהני מהקדש ומעילה[ו]:

נועל

תוספות

אבל מהנה שרי. וא"ת לקמן פרק כל הצלמים (דף מז:) גבי מי שהיה כותלו סמוך לעבודת כוכבים ונפל אסור לבנותו ופריך והא קא שביק רווחא לעבודת כוכבים [ס] ומאי פירכא הא אמרינן הכא דמהנה מותר וי"ל דהתם איכא הנאה יתירא ונראה כנותן מקום לעבודת כוכבים ור"ת פירש דודאי כל מהנה אסור לבד מהכא מפני שיש באותה הנאה בזיון לעבודת כוכבים שפורע המכס לפי שאינו מחשיב העבודת כוכבים כל כך שישים העטרה בראשו [ז]: **ק"ו** נהנה אסור מהנה לא כ"ש. כתב רבינו ברוך דאותו יריד שהכומרים של עבודת כוכבים לוקחים בו מכס מן המכר מיד אם אותו מכס הוא לבנין עבודת כוכבים והעובד כוכבים מפרש קח בסכום כך וכך ועוד פשוט לבנין עבודת כוכבים אסור דמהנה אסור כר' יוחנן ואף אם לא הזכיר לו לבנין עבודת כוכבים אלא אחר שפירש לו הסכום אמר לו ועוד פשוט נראה דאסור כי מה שלא הזכיר לבנין עבודת כוכבים מפני ישראל הוא מניח ומ"מ אם לא היה מפני הבנין היה נותן לו בסכום הראשון ונמצא הפשוט יוצא מכיס הישראל לבנין עבודת כוכבים והר"ר משה מקולי כתב בספרו כי אם אמר סתמא ועוד פשוט יכול להיות דמותר דשמא יתננו לעניי עובדי כוכבים: **יניח** נמצא נהנה. פ"ה יניח העטרה בראשו ונמצא נהנה מן הריח ואע"פ שמניחין לו את המכס ויהנה אינו נקרא נהנה מעבודת כוכבים כיון שהמעות שלו: **מעות** וכלי מתכות יוליכם לים המלח. לכאורה משמע דהני מעות אינם אסורים אלא מטעם קנס דומיא דפירות ושאר דברים אבל אינם אסורים מטעם חשש דמי עבודת כוכבים ותימה דלקמן (דף נג.) גבי ישראל ההולך ליריד משמע דמעות הנמצאות בידו אינם אסורין מטעם קנסא דמשא ומתן אלא מטעם דאמרי' עבודת כוכבים זבין כך הקשה הר"ר אלחנן ותירץ ר"י דהתם ה"ק [ד] בחזרה אסור אפי' לישא וליתן עמו משום חשש דמי עבודת כוכבים כיון דהלך ולאי דמי עבודת כוכבים בידו דאי גלימא זבין הכא הוה מזבין ליה אבל הכא לא מיירי [ה] אלא בנמצא שם וקנס דקנסינן ליה משום דנשא ונתן ביום איד עבודת כוכבים ולהכי אין לאסור המעות אלא לדידיה דעבד איסורא ואפילו לרבי יוחנן דאמר נשא ונתן אסור מיהו לישא וליתן עמו שרי ולא חיישינן שמא ישא ויתן באותן המעות דכולי האי לא קנסו: **מנשר** פרסותיה מן הארכובה ולמטה. פירש הקונטרס דעיקור של טרפה אסור ולא נהירא כדפרישית לעיל (דף יא. ד"ה עיקור) גבי עוקרין על המלכים אלא ה"ק דיו בכך ויכול להיות שמותרת בהנאה ואע"ג דמעות ופירות וכל אינך אסורין בהנאה מ"מ גבי בהמה יכול להיות דסגי בקנסא דעיקור: **ללמוד** תורה ולישא אשה. פירוש ודעתו לחזור לא"י דאילו אין דעתו לחזור אמר בכתובות פ"ב (דף קיא.) אחיו של זה נשא (אשה) [עבודת כוכבים] ומת ברוך המקום שהרגו וזה ירד אחריו לחוצה לארץ ודוקא בהנך מצות שהן חשובות ללמוד תורה שגדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה ואשה נמי דכתיב (ישעיה מה) לא תהו בראה אבל לשאר מצות לא והכי משמע פ"ד דמגילה (דף כז.) אבל א] בשאלתות דרב אחא [ט] מפורש הנך דקילי וכ"ש לשאר מצות שהם חשובות: **אמר** אביי אמר קרא את סוסיהם תעקר. הקשה הר"ר אלחנן (וא"ת) למ"ד (שבת קכח:) צער בעלי חיים דאורייתא מאי ראיה מייתי מיהושע דלמא שאני התם דעל פי הדבור הוה אבל הכא בקנס דרבנן אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה וי"ל דודאי שיש כח בידם לעקור היכא דנראה טעם קצת לעקור כדמוכח פרק האשה רבה (יבמות דף פט:) גבי משיאין האשה על פי עד אחד [ועי' תוס' ב"מ לב: ד"ה מדברי ותוס' לעיל יא. ד"ה עוקרין]: **אין** מקדישין בזמן הזה. וטעמא משום דלא ליתי לידי תקלה ומהאי טעמא בטלי מעשר בהמה בזמן הזה כדאיתא פ"ב דבכורות (דף נג. ושם) והקשה ר"ת מהא דאמרינן פרק במה [ט] (אשה) (שבת דף נד: ושם) תריסר אלפי עיגלי הוה מעשר ר"א בן עזריה מעדרו כל שתא ור"א לאחר חורבן הוה כשבא לכלל מצות דהא בן י"ח שנה בלבד היה כשמינוהו נשיא ומינוהו תחת ר"ג ולכל הפחות ר"ג היה נשיא שתי שנים קודם לר"א מדקאמר אשתקד בר"ה לעריה ורבן יוחנן בן זכאי שהיה נשיא קודם ר"ג משכה נשיאותו עד לאחר חורבן כדתנן (ר"ה דף כט:) משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי א"כ לא היה יכול ר"א להיות בר מצוה עד לאחר חורבן וצריך לומר כי אפוטרופוס היה לו שהיה מעשר עבורו אי נמי לא נתבטלו מיד עד לאחר חורבן כמה שנים (עי' תוס' שבת נד: ד"ה הוה): **אין** מחרימין. פירש הקונטרס דסתם חרמין לבדק הבית ויפה כוון דלמ"ד סתם חרמין לכהנים ליכא למיחש לתקלה שיכול ליתנו לכהנים מיד כדאמרינן בערכין (דף כט.) אמר עולא אי הואי התם הואי יהיבנא כולהו לכהנים: **ואם** הקדיש והחרים והעריך בהמה תיעקר. תימה דאמרינן בערכין סוף פרק המקדיש שדהו (דף כט. ושם) ההוא גברא דאחרימינהו לנכסיה אתא לקמיה דרב יהודה אמר ליה שקול ד' זוזי ושדי בנהרא ולשתרו לך אלמא אית להו תקנה ופירש ר"ת דשאני התם דמקרקעי היא שהן קיימות לעולם ואין יכולין לכלותם אי לא עבוד בהו רבנן תקנה אתי לידי תקלה לעולם ויכול להיות שאף למטלטלין עלתה התקנה לפי שהוקדשו ביחד עם הקרקעות [ועיין תוספות יומא דף סו. ד"ה פירות ותוספות ערכין דף כט. ד"ה שקול ותוספות בכורות דף נג. ד"ה ואין]:

ירקבו

מסורת הש"ס

א) [לעיל יא.], ב) [מו"ק יא. עירובין מז.], ג) [שמחות פ"ד הכ"ה ע"ש], ד) יומא סו. שקלים פ"ח ה"ד בכורות נג., ה) [נ"ל א"כ. לחם סתרים], ו) [ומעיל. רש"ש], ז) [וע"ע תוס' שבת פב. ד"ה אסור לבנותו], ח) [פרשת אמור סימן קג], ט) [נ"ל בהמה],

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְהוֹשֻׁעַ אַל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי מָחָר כָּעֵת הַזֹּאת אָנֹכִי נֹתֵן אֶת כֻּלָּם חֲלָלִים לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת סוּסֵיהֶם תְּעַקֵּר וְאֶת מַרְכְּבֹתֵיהֶם תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ:
יהושע יא ו

גליון הש"ס

תום' ד"ה אבל וכו' ומאי פירכא. לא ידעתי מאי קושיא הא ר"ל הוא דאמר הכי דמהנה מותר אבל ר"י אמר מהנה לכ"ש והכי קי"ל א"כ מאי דוחקא לומר דפירכת הש"ס הוא לפי ההלכה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מהנה וכו' יהיב ליה לבעל החנות המעות: (ב) ד"ה שהוא כמציל וכו' ומסייעין אותו להצילו מן העוררין: (ג) ד"ה וא"ר יוחנן וכו' ומדאיירי בה ר' יוחנן: (ד) תום' ד"ה מעות וכו' בחזרה אסור אפילו לישא. נ"ב פי' וא"צ"ל דהמעות עצמן אסורים משום קנס: (ה) בא"ד אלא בנמצא שם. נ"ב פי' שלא הלך לשם אלא שנמצא לשם אף קודם היריד כגון שדר שם:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה ללמוד תורה כו' אבל בשאלתות דר' אחא. נ"ב יעו"ש פ' אמור דף לב ע"א בד"ה ברס וכו' ובשאילת שלום אות קיא דף נא ע"א ודו"ק היטב:

מוסף רש"י

המנשר פרסותיה. מסיר וחותך פרסות שני רגליה (לעיל יא:). **מן הארכובה ולמטה.** אבל מן הארכובה ולמעלה טריפה (שם). **ליריד.** יומא דשוקא (מו"ק יא.) שוק הנקבע ליום חג של עובדי כוכבים (עירובין מז.). **ולוקחין מהם בהמה עבדים ושפחות.** מפני שמכניסן לקדושה (שם). **בתים ושדות וכרמים.** מפני שממעטין, אי נמי משום ישוב ארץ ישראל (שם). **ומעלה.** השטר, **בערכאות שלהן.** לפני דייניהן לחתום ואע"פ שהוא חשיבות להן ואיכא למיחש דלמא אזלי ומודו אפילו הכי שרי (שם). **שהוא כמציל מידם.** שלא יחזור העכו"ם ויערער על המכירה (שם), או: לקיימן בחתימתן, דכיון דהשתא הוא דמסכח להו וליומא אחריני לא, שרי (מו"ק יא.). **אין מקדישין,** שום דבר, שסתם הקדש לבדק הבית ואין להן תקנה (יומא סו.). **ואין מחרימין.** קסבר סתם חרמין לבדק הבית ופלוגתא היא במסכת ערכין (שם), דחרם הוי קדש כהקדש, דכתיב כל חרם קדש קדשים וגו' (בכורות נג.). **תיעקר.** דלא ליתי בה לידי תקלה (שם) דאין לנו על מה להקריב וצריך לשהויי עד שיומם ואתי ביה לידי תקלה דגיזה ועבודה או שוחטו בלא מום (שם).

עין משפט נר מצוה

נ א ב ג ד מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה יב יג יד (טו) סמג לאוין מה טור וש"ע י"ד סימן קמט סעיף ג [וברב אלפס הלכות טומאה דף סה.]:

נא ה ו ז ח מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה יד סמג לאוין רלג טוש"ע י"ד סימן שעב סעיף א [וברב אלפס שם]:

נב ט מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הל' יד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סימן קמט סעיף ג:

נג י מיי' פ"ח מהלכות ערכין הלכה ח סמג עשין קלב:

רבינו חננאל

מותרות: [גמ'] ורבי יוחנן אמר מעוטרות בוורד ובהדס אסורות קל וחומר אם הן מעוטרות בפירות. דזה הנהנה מן הריח אסור המהנה לעבודת כוכבים שקונה מן הפירות לא כל שכן שאסור. מיתיבי רבי נתן אומר יום שעבודת כוכבים מנחת בו המכס מכריזין ואומרים כל מי שיטול עטרה ויניחה בראשו ובראש חמורו יניחו לו המכס יהודי הנמצא שם מה יעשה יניח נמצא נהנה המכס לא יניח אלא יתן המכס נמצא מהנה לעבודת כוכבים מיכן אמרו הנושא והנותן ביריד של עבודת כוכבים אם קנה בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח איזהו הוא עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה קתני מיהת יניח נמצא מהנה. קשיא לריש לקיש דאמר מעוטרות בוורד ובהדס בלבד הוא דאסורין שנהנה מהן אבל מעוטרות בפירות אע"ג שמהנה מותר ופריק רב שישא בריה דרב אידי קסבר ריש לקיש פליגי רבנן עליה דרבי נתן והוא דאמר כרבנן. ומקשי' מכלל דר' יוחנן סבר רבנן לא פליגי על ר' נתן והתניא הולכין ליריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהן בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאותיהן מפני שהוא כמציל מידם ואם היה כהן מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהן ומטמא נמי בבית הפרס דרבנן ומטמא ללמוד תורה ולישא אשה א"ר יהודה אימתי בזמן שאינו מוצא ללמוד תורה בארץ ישראל בטהרה אבל בזמן שמוצא לא יטמא רבי יוסי אומר אף בזמן שמוצא ללמוד תורה בארץ יצא ויטמא לפי שלא מן הכל אדם זוכה ללמוד ומעשה ביוסף הכהן שיצא אחר רבו לצידן. ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי. קתני מיהת הולכין ליריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהן בהמה וכו' אלמא פליגי ופריק רבי יוחנן לעולם לא פליגי והא דרבי נתן בלוקח מן התגר דשקלי מיניה מכסא והא דקתני א) דליתי מהני לעבודת כוכבים: ומקשי' אהא דתניא בהמה תעקר והא איכא צער בעלי חיים ופרקי' שאני הכא דרחמנא [אמר] (דכתיב) את סוסיהם תעקר. איזהו עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה

א) נראה דחסר כאן וצ"ל והא דקתני דלוקחין מהן בהמה בלוקח מבעה"ב דלא שקלי מיניה מכסא דליתא מהני לעבודת כוכבים.